

Gevangen in een vastgelopen asielsysteem

*Gevolgen en verhalen
uit de praktijk*

**VluchtelingenWerk
Nederland**

Colofon

Fotografie: Goedele Monnens

Vormgeving: Studio Stennis

Redacteur: Maaïke Veenje

November 2019

In dit rapport staan signalen en verhalen van asielzoekers, medewerkers en vrijwilligers van VluchtelingenWerk uit opvanglocaties door heel Nederland. Ook zijn openbare bronnen geraadpleegd van het ministerie van Justitie en Veiligheid, de IND, het COA en Eurostat. Verder: het onderzoeksrapport van de commissie- Van Zwol, het onderzoekersrapport 'Leefomstandigheden van kinderen in asielzoekerscentra en gezinslocaties' van het COA en de Werkgroep Kind in azc, het advies 'Verloren Tijd' van de ACVZ en het advies 'Geen tijd verliezen' van de WRR.

Voorwoord

Op dit moment wachten zo'n 8.000 asielzoekers in asielzoekerscentra op de start van hun asielprocedure. Zij worden aan hun lot overgelaten. Niemand weet wanneer hun asielaanvraag eindelijk in behandeling wordt genomen. Dit kan tot wel anderhalf jaar duren, sommigen wachten al zelfs 20 maanden.

'De wanhoop druipt er van de muren'

Het grootste deel van de wachtenden komt uit Syrië, Iran, Irak, Turkije en Jemen. Het zijn juist deze 'kansrijke' asielzoekers die nu nauwelijks aan de beurt komen en achteraan de rij moeten aansluiten. Een rij waar nauwelijks beweging in zit.

Tijdens het wachten krijgt deze groep asielzoekers niet of nauwelijks Nederlandse taalles of kunnen zij op andere manieren hun tijd nuttig besteden. Vrijwilligerswerk of sporten zit er vaak niet in. In de opvanglocaties kunnen zij dan ook weinig anders dan niksdoen en afwachten. De wanhoop druipt er van de muren. De dagen rijgen zich aaneen, zonder enig perspectief. Het leven ligt maanden of zelfs jarenlang stil.

Alle voornemens uit het regeerakkoord ten spijt over taalles vanaf dag één en flexibiliteit in het asielsysteem: het asielsysteem is op dit moment volstrekt vastgelopen. Ondertussen loopt de integratieachterstand met de dag op. Als gevolg van de extreme wachttijden zal het COA de komende maanden op zoek moeten naar duizenden extra opvangplekken. We vrezen dat de kwaliteit van opvang hierdoor nog verder onder druk komt te staan.

VluchtelingenWerk is aanwezig in alle opvanglocaties. Dit zijn de signalen, noodkreten en verhalen van asielzoekers, onze medewerkers en vrijwilligers door heel het land. De nood is hoog. Heel hoog. Het is nu echt alle hens aan dek. Deze duizenden mensen hebben geen tijd te verliezen.

In het kort

- Op dit moment wachten zo'n 8.000 asielzoekers op de start van hun asielprocedure.
- Het merendeel van hen komt uit Irak, Iran, Jemen, Syrië en Turkije: deze mensen maken een grote kans op een asielvergunning.
- De wachttijd voor de asielprocedure is opgelopen van enkele weken tot soms wel anderhalf jaar.
- Wachtende asielzoekers krijgen geen enkele indicatie over hun individuele wachttijd.
- De lange wachttijden zijn het gevolg van mismanagement, onrealistische prognoses en onterechte bezuinigingen bij de IND.
- De wachttijden zijn funest voor de hele asielketen, de maatschappij en bovenal voor vluchtelingen en achtergebleven gezinsleden.
- Inmiddels stijgen ook de wachttijden in de pol en in de Verlengde Asielprocedure. Bij gezinshereniging zijn de achterstanden nog steeds niet weggewerkt.
- De verstopte asielprocedure en het gebrek aan taallessen vanaf dag één of andere participatiemogelijkheden gaan lijnrecht in tegen de afspraken uit het regeerakkoord.
- Opvanglocaties raken overvol. Door heel het land worden nieuwe locaties geopend.
- VluchtelingenWerk signaleert groeiende onrust in opvanglocaties door de ontbrekende informatievoorziening, onnodige verhuizingen, onveilige woonsituaties en een tekort aan zinvolle dagbesteding en ontwikkelingsmogelijkheden.
- Vluchtelingen die lang moeten wachten tijdens de asielprocedure en langere tijd gedwongen nietsdoen, raken hun motivatie kwijt en integreren minder snel. Zij komen daardoor moeilijker aan het werk en blijven langer afhankelijk van een bijstandsuitkering.

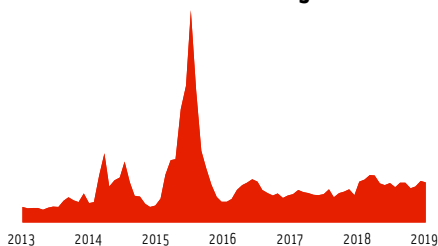
Feiten & cijfers

Bewonersaantallen

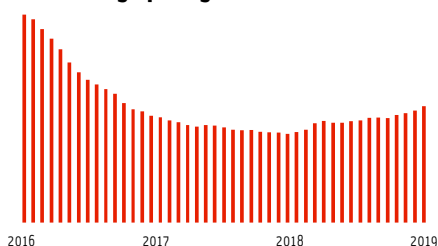
Op dit moment zitten zo'n **8.000** asielzoekers in de pre-polfase, waarvan zo'n **2.000** kinderen.

Aantal eerste asielaanvragen

Na een piek in het aantal asielaanvragen in 2015, is het aantal inmiddels redelijk stabiel.

Bezetting opvanglocaties

Hoewel het aantal asielaanvragen stabiel is, stijgt de bezetting in opvanglocaties. Wachtende asielzoekers zijn verspreid over zo'n 30 locaties.

Openstaande zaken

In maart 2019 staan zo'n **9.500** zaken open.

Algemene
Asielprocedure:
6.500

Verlengde
Asielprocedure:
3.000

Herkomstlanden

Het merendeel van de asielzoekers in de pre-polfase komt uit Irak, Iran, Jemen, Syrië en Turkije. Omdat asielverzoeken uit veilige landen (**22%** van de aanvragen in 2018) met voorrang worden behandeld, komt **minder dan 10%** van de bewoners van asielzoekerscentra uit een veilig land.

Minder beslissingen

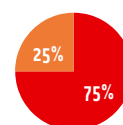
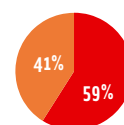
19.220

14.970

In 2017 nam de IND nog 19.220 beslissingen op eerste asielaanvragen. In 2018 waren dat er slechts 14.970.

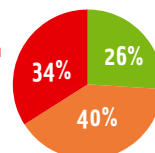
Overschreden beslistermijnen

Bij de beslissingen die de IND in september 2019 nam op eerste asielaanvragen werd de wettelijke beslistermijn met regelmaat overschreden. Bij de Algemene Asielprocedure viel **59%** van de zaken buiten de beslistermijn. Bij de Verlengde Asielprocedure maar liefst **75%**.

Beslissingen IND

Overige
afwijzingen en
intrekkingen

Inwilligen

Dublinclaims

Beslissingen van de IND op eerste aanvragen van januari t/m september in 2019

Termen

- **Procesopvanglocatie** (pol). In een pol worden asielzoekers opgevangen die in de eerste fase van de asielprocedure zitten en de Algemene Asielprocedure doorlopen. Hier krijgen zij o.a. voorlichting van VluchtelingenWerk en bereiden zij zich voor op hun procedure.
- **Pre-procesopvanglocatie** (pre-pol). Door de lange wachttijden verblijven asielzoekers die in afwachting zijn van de start van hun procedure nu in een pre-pol. Soms zijn dit aparte locaties, soms wordt een deel van een bestaand asielzoekerscentrum ingericht als pre-pol.
- **Asielzoekerscentrum** (azc). Hier verblijven asielzoekers die nog in afwachting zijn van een beslissing in de Verlengde Asielprocedure en vluchtelingen met een verblijfsvergunning die wachten tot zij een woning in een gemeente toegewezen krijgen.
- **Algemene Asielprocedure** (AA). Dit is de standaard asielprocedure, deze procedure duurt 8 dagen.
- **Verlengde Asielprocedure** (VA). Als de IND niet binnen 8 dagen een beslissing neemt komt de asielzoeker in de Verlengde Asielprocedure. Bijvoorbeeld als meer onderzoek nodig is.

Probleem en oorzaak

Nederland kent een relatief korte asielprocedure van 8 dagen. Voorafgaand aan deze procedure geldt een zogenaamde rust- en voorbereidingstermijn van 6 dagen, die in de praktijk vaak oploopt tot enkele weken. In die periode verblijven asielzoekers in een pol en worden onder andere voorgelicht door VluchtelingenWerk en op hun procedure voorbereid door hun advocaat. Deze situatie is nu compleet anders.

Het duurt inmiddels tot soms wel anderhalf jaar voordat een asielaanvraag in behandeling wordt genomen. Omdat de pols vol zitten, worden overal in het land pre-pols geopend of bestaande azc's deels ingericht als pre-pol. Door de wachttijden raakt dus het begin van de asielprocedure verstopt (zie figuur 1). De wachttijden hebben de volgende oorzaken:

Mismanagement

De enorme toename van de wachttijden komt met name door een slechte planning, bezuinigingen en personeelstekorten bij de IND en te laat ingrijpen door de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Op basis van informatie van de IND blijkt dat de organisatie al in de eerste helft van 2018 onvoldoende zicht had op de opgelopen doorlooptijd en de te lage personeelsbezetting. Terwijl opvangcentra toen al steeds voller werden.

Slechte inschatting

De IND ging uit van een lagere prognose dan de 20.353 asielzoekers die in 2018 naar Nederland kwamen. Toch komt het aantal niet in de buurt van de 43.093 asielzoekers in 2015. Het is daarom opmerkelijk dat we toch dezelfde problemen zien als destijds, namelijk explosief opgelopen wachttijden en overvolle (nood)locaties.

Gebrek aan regie

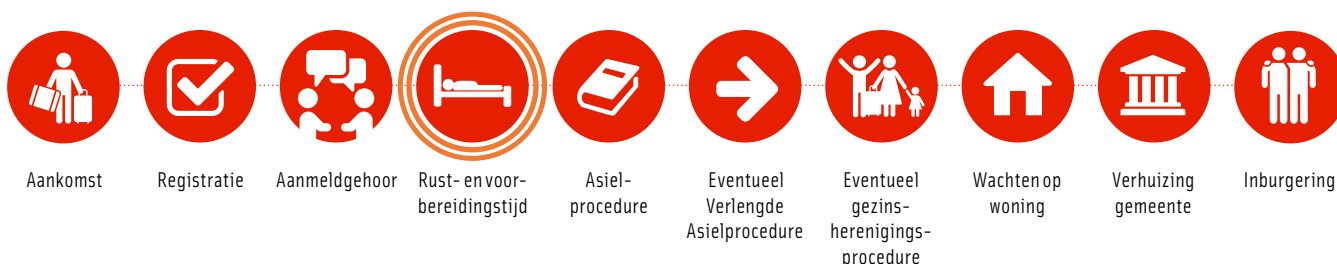
In april 2019 riep de Tweede Kamer de staatssecretaris op om de wachttijden zo snel mogelijk op te lossen. Een belangrijke onderzoekscommissie (commissie-Van Zwol) kwam met diezelfde oproep. Ondanks de extra financiering en het aannemen van extra personeel is het de IND nog steeds niet gelukt om de wachttijden te verkorten. Sterker nog: de wachttijden lopen nog steeds op.

Uit de praktijk

Geen perspectief

Khadija uit Jemen: 'De eerste vijf maanden in Nederland voelde ik alleen maar opluchting. Het was gelukt: ik had mijn zoon in veiligheid gebracht. Hij is pas vijf jaar en zag het anders. "Je hebt alles van mij afgepakt" riep hij boos. Hij miste zijn vader, zijn familie. Hij werd onhandelbaar. Gelukkig kregen we hulp via de GGD. Ondertussen probeerde ik informatie te krijgen over de Nederlandse werkcultuur. Hoe ziet een werkdag er hier uit en wat zijn de mogelijkheden voor internationals?'

Met mijn zoon gaat het nu beter. Maar terwijl hij langzaam went aan onze situatie, word ik onrustig. Steeds vaker voel ik mij alleen als hij ligt te slapen. Dan blijf ik nadenken: hoe lang duurt het wachten nog? Hoe ziet de toekomst van mijn zoon eruit? Door mijn werk als businessconsultant ben ik gewend om altijd een paar jaar vooruit te denken. Nu weet ik niets. Alles hangt af van de beslissing van de IND. Ik kijk uit naar het moment dat onze asielprocedure begint, maar het maakt me ook steeds angstiger.'

Figuur 1. Eenvoudige weergave van de stappen die een vluchteling in Nederland doorloopt, vanaf aankomst tot integratie. De lange wachttijden veroorzaken een verstopping nog vóór de asielprocedure, aan het begin van het proces.

Leefomstandigheden voor wachtende asielzoekers

Asielzoekers in de pre-polfase hebben minder recht op voorzieningen. Dat is te overzien bij de gebruikelijke wachttijd van enkele weken, maar zorgt voor onhoudbare situaties nu mensen vaak langer dan een jaar moeten wachten. Al die tijd zijn wachtende asielzoekers de regie over hun leven kwijt en kunnen zij niet deelnemen aan de samenleving.

Geen taallessen vanaf dag één en amper participatiemogelijkheden

Hoewel in het regeerakkoord staat dat kansrijke asielzoekers vanaf dag één taallessen moeten krijgen is hier voor asielzoekers in de pre-polfase totaal geen sprake van.

Ook ontbreekt in deze fase het gebruikelijke activiteiten- aanbod. Op sommige locaties verzorgen vrijwilligers

Bewoners die actief bezig willen zijn, lopen tegen muren op'

taallessen, maar hiervoor zijn ook weer wachttijden en deelnemen kan daarom vaak slechts voor een beperkte periode. Het kabinet verwacht een "actieve houding" van asielzoekers, maar in de praktijk lopen mensen in de pre-polfase die zelfstandig nuttige tijdsbesteding vinden, tegen bureaucratische muren op. Zo beschikt deze groep meestal nog niet over een BSN-nummer en velen hebben inmiddels een verlopen W-document. Dat maakt (vrijwilligers)werk doen extra lastig. Ook hebben veel van hen moeite met het betalen van telefoon- en internetkosten en reiskosten voor (taal)cursussen buiten de opvanglocatie (zie kader Belemmering van participatie). Asielzoekers in de pre-polfase ontvangen namelijk geen leefgeld, maar alleen een minimale vergoeding voor eten. Teamleiders van VluchtelingenWerk zien het effect van het lange nietsdoen. 'Hoe meer weken voorbij gaan, hoe meer je hen ziet afglijden. Het wachten haalt alle kracht uit een mens', zegt een van hen. Maandenlang leven in ledigheid en isolatie is gekmakend. Bovendien heeft het ook een negatief effect op de bijstandafhankelijkheid in de toekomst (zie p. 9).

'Het regeerakkoord spreekt over "taallessen vanaf dag één", daar is nu totaal geen sprake van'

Uit de praktijk

Onveilig gevoel

Ali (15) uit Irak: *'Lang durfde ik niet naar buiten. Pas toen ik na vijf maanden naar school mocht ging het beter en kreeg ik vrienden. Als vrienden verhuizen ben ik blij voor ze, maar zelf wil ik ook graag beginnen met de procedure. Hier voelt het niet veilig. Bijna elke dag is er politie. Onze telefoon is gestolen en er wordt geschreeuwd op de gangen. Eén keer kwam een man zelfs onze kamer binnen. Sindsdien slapen mijn ouders niet meer. Sommige mensen worden gek. Ik heb gezien hoe een man zichzelf stak met een mes. Overal was bloed. Een andere man dreigde met zelfmoord. Van vrienden die nu op andere locaties wonen weet ik dat dat soms echt gebeurt. Toch is hier wonen beter dan in ons eigen land.'*

Uit de praktijk

Belemmering van participatie

VluchtelingenWerk signaleert dat bewoners vooral vlak na aankomst energie en motivatie hebben om aan hun toekomst te werken, maar zij lopen overal tegen muren op. Enkele voorbeelden:

- Een Palestijnse bewoner regelde een cursus Engels in Utrecht ter voorbereiding op een opleiding aan de universiteit. Hij heeft grote moeite met het opbrengen van de reiskosten. Hij zou liever de verzorgingsproducten die het COA wekelijks verstrekt inruilen voor treinkaartjes.
- Een Iraanse man die vrijwilligerswerk deed bij een manege in de buurt van een opvanglocatie moest stoppen omdat hij geen BSN-nummer had.
- Een Syrische radioloog kon een werkervaringsplek krijgen in een ziekenhuis in Rotterdam. Hij had echter geen BSN-nummer en ook geen geld voor de reiskosten.

Opeengepakt en onveilig

Een deel van de wachtende asielzoekers verblijft in (nood)locaties die alleen voor korte verblijfsperiodes zijn bedoeld, zoals een oud kantoorpand waar de ramen niet open kunnen of in containerwoningen. Omdat het COA naar 100%-bezetting moet, worden overal extra bedden geplaatst. Steeds vaker moeten daardoor mensen die elkaar niet verstaan of gezinnen die elkaar niet kennen samen een kamer delen. Het gebrek aan enige vorm van privacy is al moeilijk, maar zorgt voor extra problemen als mensen niet met elkaar in gesprek kunnen. Het rekening houden met kwetsbare groepen is ook minder mogelijk. Op verschillende locaties verdwijnen de aparte gebouwen of gangen voor lhbti-asielzoekers, gezinnen of alleenstaande vrouwen. Zo verblijven in elke kamer naast een alleenstaande Guineese moeder, elk vijf mannen. Voor haar gemoedrust gaat ze met haar kinderen mee naar het toilet. 's Nachts wordt er soms hard op de deuren gebonkt. Vooral op de grote locaties waar veel bewonerswisselingen zijn signaleren we dat mensen zich niet veilig voelen. Bijvoorbeeld als gevolg van psychische problemen, drankmisbruik of onderlinge conflicten. Op sommige locaties komt regelmatig politie.

'Steeds vaker moeten mensen die elkaar niet verstaan of gezinnen die elkaar niet kennen een kamer delen'

Onwetendheid en willekeur

Er valt geen pijn meer te trekken op de volgorde waarin asielaanvragen in behandeling worden genomen. Zo staan op de bewonerslijst van een willekeurige locatie mensen die al langer dan een jaar wachten, maar ook een man die drie maanden geleden binnenkwam en nu al is verhuisd naar een pol. Er zijn zelfs mensen die al 20 maanden wachten, sinds februari 2018. De willekeur zorgt voor argwaan en onzekerheid. VluchtelingenWerk signaleert dat mensen bang zijn dat hun verhaal

niet wordt geloofd: ze beseffen niet altijd dat zij slechts een nummer zijn op de wachtlijst van de IND. De IND geeft geen enkele indicatie over individuele wachttijden. 'Zodra je "pre-pol" zegt, is het antwoord "excuses, maar cliënt zal moeten wachten",' vertelt een teamleider van VluchtelingenWerk. Veel bewoners geven aan nog liever te horen dat hun procedure pas over een jaar begint, dan te leven in onzekerheid. 'Dan kan ik tenminste weer ergens naartoe leven', zegt een vrouw uit Jemen die al langer dan een jaar wacht.

Uit de praktijk

Extra onrust door IND

De IND geeft bewoners geen toelichting over de wachttijd. Enkele pogingen daartoe zorgden juist voor meer onrust.

- De IND startte een postercampagne. "Bekijk hier je wachttijd", stond erop. Via een QR-code kwamen mensen op een website met de algemene doorlooptijd terecht. 'Dat zorgde voor ontzettend veel onrust', vertelt een teamleider. 'Sommigen wachtten al veel langer, anderen zouden "bijna" aan de beurt zijn. Vervolgens moesten wij uitleggen: "het is een gemiddelde wachttijd. Voor jou kan de wachttijd langer of korter zijn." Ontzettend frustrerend. In de eerste plaats voor de bewoners, maar ook voor ons.'

- Bij wijze van uitzondering en op verzoek gaf de IND een reeks voorlichtingen aan wachtende asielzoekers. Een teamleider van VluchtelingenWerk was erbij: 'Na kritische vragen van bewoners vertelde de IND dat mensen alvast hun originele documenten konden opsturen. De dagen erna zat onze wachtkamer vol met mensen die dat wilden doen. Ze hadden – onterecht – begrepen dat ze zo hun procedure konden versnellen. Niet iedereen geloofde dat het veiliger en even snel is om de documenten vlak voor de start van de procedure aan de advocaat te overhandigen. Voor de mensen die toch hun originele documenten hebben opgestuurd houd ik mijn hart vast: als de IND ze maar niet kwijtraakt.'

Nutteloze verhuizingen

Hoewel in het regeerakkoord staat dat verhuizingen van asielzoekers en – vooral bij kinderen gedurende het schooljaar – moeten worden beperkt, signaleert VluchtelingenWerk veel verhuizingen van wachtende asielzoekers. Meestal is de reden ervoor onduidelijk, zoals bij Firas en zijn gezin (zie onderstaand kader). Of bij de man die per taxi naar een andere locatie verhuisde en dezelfde dag weer terugkwam, omdat er toch geen plek was. Ook werd een pas bevallen vrouw tegen het advies van haar behandelend psychiater in verhuisd, terwijl ze ook nog onder behandeling stond bij een verloskundige en haar pasgeboren

'Een pas bevallen vrouw werd twee keer verhuisd, tegen het advies van haar psychiater in. Haar baby was nog onder behandeling van een kinderarts'

baby bij een kinderarts. Een week later werden de vrouw, haar baby en echtgenoot terug verhuisd naar een opvang in de buurt van hun oude locatie. Naast allerlei praktische gevolgen blijkt duidelijk uit verschillende

onderzoeken dat verhuizingen schadelijk zijn voor de ontwikkeling van kinderen. Daarbij maakt het angstig. Een lhbt-asielzoeker uit een Afrikaans land voelt zich nu veilig in de opvang en bouwde een netwerk op in de buurt. Ze kijkt uit naar de start van haar procedure, maar is ook bang. Wordt ze ook geaccepteerd op een volgende locatie?

Geen spoedaanvragen mogelijk

Voor vluchtelingen met een verblijfsvergunning (statushouders) kan bij hoge, medische noodzaak versneld gezinshereniging worden aangevraagd. Maar voor asielzoekers in de pre-polfase is het niet mogelijk om versnelling van de asielprocedure aan te vragen, iets wat leidt tot schrijnende situaties:

- De achtergebleven vrouw van een Syriër die in oktober 2018 aankwam, was ernstig ziek: darmkanker. In Syrië kreeg ze soms alleen medicijnen tegen de pijn. Een Syrische arts verklaarde dat reizen niet lang meer mogelijk was, maar de IND gaf aan geen uitzonderingen te maken. Eind juni dit jaar begon eindelijk de asielprocedure van de man. Toen hij een maand later zijn vergunning kreeg startte VluchtelingenWerk direct een spoedgezinshereniging, maar in augustus belandde de vrouw in coma. Inmiddels is ze uit de coma ontwaakt, maar het is de vraag of ze gezien haar conditie nog Syrië uit kan reizen.
- De dochter van een Jemenitische man heeft dringend een operatie nodig omdat zij een gaatje in het hart heeft en een bloeding in haar hersenen. De dochter is achtergebleven in Jemen, maar door de oorlog zijn de medische zorg en de operatie die de dochter nodig heeft, daar niet mogelijk.

'Drie maanden na de asielaanvraag belandde zijn vrouw in coma'

Uit de praktijk

Onnodige verhuizingen

Firas (28) uit Irak: *'Ik was heel blij toen we na een jaar werden opgeroepen voor transfer. Maar het was moeilijk toen bleek dat we waren verhuisd naar een andere pre-pol. Hier kwam mijn zoontje op de wachtlijst voor de basisschool en we wonen nu niet meer in een speciaal gebouw voor gezinnen. Op de gangen wordt veel geschreeuwd, mijn vrouw durft niet alleen naar de wc. Door de verhuizing moest ik een afspraak voor vaccinaties van mijn dochter afzeggen. Vier maanden later is het nog niet gelukt hier een nieuwe afspraak te maken. Klagen of vragen waarom we moesten verhuizen durf ik niet. Om mijn gezin te beschermen houd ik mijn mond.'*

'Om mijn gezin te beschermen houd ik mijn mond'

Effecten op lange termijn

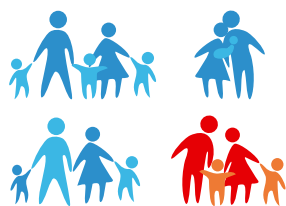
VluchtelingenWerk waarschuwt voor de gevolgen die de wachttijden met zich meebrengen op lange termijn. Voor de integratiekansen van vluchtelingen en hun achtergebleven gezinsleden, voor de opeenstapeling van wachttijden en de gevolgen voor de samenleving.

Opeenstapeling van wachttijden

Wanneer asielzoekers in de pre-polfase worden overgeplaatst naar een pol hopen zij dat er snel verandering komt in hun uitzichtloze situatie. In de praktijk sluiten zij vaak aan in de volgende wachtrij. Bijvoorbeeld in een pol, bij de Verlengde Asielprocedure of voor gezinshereniging.

In september 2019 werd bij **75%** van de beslissingen in de Verlengde Asielprocedure de wettelijke beslistermijn overschreden. De doorlooptijd is gemiddeld **46 weken**.

Naar schatting wachten **6.000** aanvragen voor gezinshereniging op een beoordeling, waarvan ongeveer **1.500** al langer dan de beslistermijn van 6 maanden.

'Daarna volgt de volgende wachtrij: in de pol, bij de Verlengde Asielprocedure of voor gezinshereniging'

Effect op gezinsleven

Door oorlog en het vluchten raken gezinnen verscheurd. 'Er is in een pre-pol niemand die zich géén zorgen maakt om zijn familie', vertelt een teamleider van VluchtelingenWerk. Bewoners komen regelmatig met hun zorgen naar VluchtelingenWerk. Een vrijwilliger somt op: 'Een vader die vertelt dat hij elke nacht huilt omdat hij zijn gezin zo mist, iemand die foto's laat zien van zijn gewonde kinderen of een bewoner wiens familielid is opgepakt door het regime.' Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun gezinsleden, maar staan in de pre-polfase volkomen machteloos. Voor gezinsleden die zijn achtergebleven in (levens)gevaarlijke situaties is dat moeilijk te begrijpen. 'Mijn familie vraagt elke dag of ik al een *transferdatum* heb', vertelt een vrouw uit Jemen. Asielzoekers vluchten vaak niet direct naar Nederland, maar proberen eerst een veilige plek te zoeken in bijvoorbeeld Turkije of Libanon. De periode dat ouders hun kinderen niet kunnen vasthouden wordt door de opeenstapeling van wachttijden in Nederland nog eens onnodig verlengd. Door het gescheiden leven, stress, vermoeidheid en frustratie komen huwelijken soms onder druk te staan, ook na hereniging in Nederland.

Uit de praktijk

Als elke dag telt

Door de opeenstapeling van de lange wachttijden zijn gezinnen onnodig lang van elkaar gescheiden. Terwijl soms elke dag telt...

- De moeder en broer van een Syrische man, in een pre-pol sinds begin juni 2019, zijn omgekomen in de oorlog. De rest van zijn familie verblijft nog in de provincie Idlib, waar nog steeds wordt gevochten. Hij laat soms foto's zien van de bombardementen. Er is nog geen zicht op *transfer* naar een pol, laat staan op de start van de procedure.
- De familie van een man uit Noord-Syrië bevindt zich in gevaarlijke omstandigheden door de inval van Turkije. Hij vraagt of hij voorrang kan krijgen om zijn familie sneller naar Nederland te brengen, maar de IND verleent geen voorrang.
- Een Turkse man was politieagent in Turkije. Voor hij naar Nederland vluchtte, zat hij twee jaar in een Turkse gevangenis. Zijn vrouw en kinderen probeerden later te vluchten, maar zijn tijdens hun vlucht opgepakt door de Turkse kustwacht en teruggebracht. Ze worden nog steeds in de gaten gehouden en de vrouw moet binnenkort voor de Turkse rechtbank verschijnen.
- Gezinsleden van een Syrische jongen en zijn vader verblijven nog in Libanon. Zij worden daar onder druk gezet om terug te keren naar Syrië. Terugkeer is extra gevaarlijk voor dit gezin, omdat de vader vroeger openlijk bij de oppositie zat.

Effect op integratie en de samenleving

Door het lange nietsdoen raken asielzoekers ontmoedigd, terneergeslagen en geïsoleerd en kampen velen met (mentale) gezondheidsproblemen. Een teamleider van VluchtelingenWerk beschrijft dat bewoners soms zelfs in een 'apathische stand' verkeren. Gemeenten krijgen straks dan ook maken met een groep vluchtelingen die moeilijker te activeren is, omdat zij maandenlang stil hebben gestaan. Zo zijn vluchtelingen die langer in een opvanglocatie en onzekerheid verblijven, vaker afhankelijk van een bijstandsuitkering en hebben kinderen die door de opeenstapeling van wachttijden later naar Nederland komen, minder kans op het behalen van een diploma. Deze negatieve effecten van de lange wachttijden belemmeren een snelle integratie van vluchtelingen en hun zelfstandigheid. Ook heeft langdurige inactiviteit effect op de bereidheid van afgewezen asielzoekers om vrijwillig terug te keren.

Verder waarschuwt VluchtelingenWerk voor de negatieve gevolgen van de huidige situatie voor het draagvlak voor vluchtelingen. Berichten over overvolle opvanglocaties en het openen van nieuwe opvanglocaties zonder de omwonenden tijdig en volledig voor te lichten, kunnen zorgen voor angst en verontwaardiging bij burgers. Terwijl een welkome samenleving voor vluchtelingen juist zo belangrijk is en hun de integratiekansen ten goede komt.

Uit de praktijk

Verscheurd gezinsleven

Hala (36) uit Jemen: *'Soms voel ik me waardeloos. Dat je al een jaar helemaal niets kunt doen of betekenen is moeilijk. Samen met mijn zus probeer ik van onze kamer een thuis te maken voor mijn drie jonge kinderen. Sinds we hier wonen, heb ik geen controle meer over hen. Omdat de douche, wc en keuken allemaal op de gang zijn, zorgt naar de wc gaan of een ei klaarmaken al voor chaos. Als iedereen ligt te slapen, bel ik mijn man. Soms is er stroom in Jemen en krijg ik hem te pakken. Als ik dan vertel hoe moeilijk het is en hoe moe ik ben, zegt hij terecht: maar jullie zijn veilig! Dan herinner ik me het geluid van de bommen en weet ik dat ik moet doorzetten.'*

'Soms is er stroom in Jemen en krijg ik mijn man te pakken'

Wat moet er gebeuren?

VluchtelingenWerk pleit voor de volgende essentiële veranderingen om een einde te maken aan deze zorgwekkende situatie:

- Werk de wachtlijsten bij de IND zo snel mogelijk weg.
- Geef wachtende asielzoekers een concrete indicatie van wanneer hun asielprocedure gaat beginnen.
- Vang ook wachtende asielzoekers op in reguliere azc's. Laat hen voor de start van hun procedure slechts tijdelijk een pol bezoeken om extra verhuizingen te voorkomen.
- Benut de wachttijd zo veel mogelijk om een integratie-achterstand te voorkomen en geef alle wachtende asielzoekers op korte termijn kwalitatieve Nederlandse taalles, conform de afspraak in het regeerakkoord.
- Houd wachtende asielzoekers actief met een goed aanbod van activiteiten en participatiemogelijkheden in- en buiten de centra, zoals vrijwilligerswerk, stages of werk.
- Verstrek leefgeld aan alle wachtende asielzoekers.
- Neem belemmeringen voor participatie weg en geef wachtende asielzoekers snel een BSN-nummer, de mogelijkheid om een bankrekening te openen en zorg op tijd voor geldige W-documenten.
- Beperk verhuizingen tot het minimum, zeker bij kinderen.
- Geef kinderen goed onderwijs.
- Zorg dat opvangcentra veilig zijn voor alle inwoners en houd meer rekening met kwetsbare groepen zoals vrouwen, kinderen en lhbt-asielzoekers.
- Zorg voor kleinschalige opvang, evenredig gespreid over het hele land en goed bereikbaar met het openbaar vervoer.
- Maak een *quicksan* van de leefomstandigheden in alle locaties waar wachtende asielzoekers verblijven. Geef prioriteit aan het aanpakken van de knelpunten en houd hier rekening mee bij het openen van nieuwe locaties.

De rol van VluchtelingenWerk in opvanglocaties

VluchtelingenWerk is aanwezig in alle opvanglocaties. Onze medewerkers en vrijwilligers bieden o.a. juridische begeleiding tijdens de asielprocedure en ondersteuning bij het starten van de gezinsherenigingsprocedure. Dit geldt uiteraard niet voor de groeiende groep asielzoekers in de pre-polfase. In deze periode proberen onze medewerkers en vrijwilligers hen zo goed mogelijk bij te staan en voor te lichten tijdens het uitzichtloze wachten. 'Het is belangrijk dat bewoners gehoord worden en zich even 'mens' voelen in plaats van alleen een nummer', geven verschillende teamleiders aan.

VluchtelingenWerk Nederland

Postbus 2894

1000 CW Amsterdam

info@vluchtelingenwerk.nl

www.vluchtelingenwerk.nl

